

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

כג. תורה אור השלם

- אתן במדבר ארו ששה יודים ועץ שמן אשים בקרבך ברוש תהדר ותאשר יחדו: ישעיהו מא ט
- כי אם שם אדיר יי לנו מקום נהררים יארים רחבי ידים כל תלך בו אפי שיש וצי אדיר לא יעברת: ישעיהו לג כא
- ערי קדשך הוי מדבר ציון מדבר ה' הנה ירושלם שמחה: ישעיהו מד ט
- תחת הנחשת אביא וקב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל ושמתי פקדתי שלום ונגיש צדק: ישעיהו ס ז
- ונקיתי דמים לא נקיתי וי שכן בציון: יואל ד כא

והא דלא עבד במוצאי שבת איתנוסו. וא"ת והשתא נמי דלא עבדו אמלא כלל כי מיחל ר"ח מלא בשבת יאמרו האי חסר הוא והאי דלא עבד למולאי שבת איתנוסו וי"ל דהיכא דודאי עבדי לעולם משואות צין אמלא צין אחסר כי לא עבדי כלל ודאי תלו צאונס אמלא אמלא השתא דזימנין עבדי וזימנין לא עבדי כי לא עבדי השתא צוולאי שבת לא תלו צאונס אמלא דשכיחא: **משום** במוצאי מלאכה לעם שני ימים. פירש קונטרס אין לך ר"ה שאין מתבטלין בני גולה ממלאכה צ' ימים צין אמלא צין אחסר אזל כי עבדי אחסר ידעי שציוס שלשים נקבע ועשו מלאכה למחר ולחם דחק לפרש ר"ה דלכל ר"ח קאי כי לא היו רגילין לעשות מלאכה צ"ח כדאמרין צפרק הקורא את המגילה עומד (מגילה דף טז:). ושאין צו ציטול מלאכה לעם כגון ר"ח וחולו של מועד קורין ארבעה ורגילין לומר שהוסף המקום י"ט לנשים צ"ח צכר שלא תמרו על מעשה העגל כשאמר להם אתרן (שמות לג) פרוק נומי הזהב אשר צאזוי נשים וגו' ויתפרקו כל העם וגו' אשר צאזוינא אזל דנשיה לא הציאו שלא רלו הנשים ליתן: **ארבעה ימי אריום.** מינה דצפרק לולצ הגזול (סוכה דף טז) וס' א"ר יהודה סוכה אינה נהגת אמלא צרבעה מיניש שבלולצ ופריך עלה מהא דאמר ר"י לסקך צנסרים של ארו שאין צנסן ארבעה על ארבעה ומשני מאי ארו דס' כדאמר רבא צר רב הונא ר' מיני ארויס הן והשתא לרבי יהודה אמר רב דאמר ארבעה ותו לא מאי איכא למימר ושמה הכא לענין מקח וממכר פליגי אזל כולהו מודו דעשרה מיני ארוין הן וצירושלמי תשיב עשרים וארבעה:

אחו למיטעי. השתא בני הגולה אמרי כו' אזל השתא דלא עבדין אלא אחסר כי עבדין למולאי שבת ידעי דחסר הוא: ועבדין אמלא. ואנן רגילין לעשות כל שאר המלאכה (ט): **מידע ידעי דחסר הוא.** ומחמת חסור שבת שאירע צילי משואותיו נמנעו מלהשיא: **דאיטוסי.** בשכרות של משתה השבת: **וליעבדי אמלא ולא אחסר.** וכי מקלע ר"ח חסר צבצב שבת ולא עבדין מידע ידעי דחסר הוא ולא תלו צשכרות אמלא צמדי דשכיח דכל חדשים חסרין לא עבדין והאי נמי לא עבד: **אמר איני משום ציטול מלאכה כו' ולא גרסינן גיורה.** אי אמרת נעבדי אמלא ולא אחסר אין לך ר"ה שאין מתבטלין בני הגולה ממלאכה שני ימים יוס ל' שמה היום ר"ה ויוס שלשים ואחד שמה עיברו את החדש והיוס ר"ה אזל כי עבדין משואות אחסר לאור יוס ל' ידעי שציוס שלשים נקבע ועשו מלאכה למחר ואין צטלין שני ימים אמלא צמעוד: **ליזר היו משיאין כו': אמר רב אדרא.** כך שס האינן כדאמרין צמסכת צילה (דף טו:). יטע צהן אדר: **סורניסא.** פניי"א צלע"ו: **צנסא.** צוס"ו צלע"ו: **שאגא.** ש"פ צלע"ו: **צוטמי.** אולמ"י צלע"ו: **צלוני.** צירקו"ה צלע"ו שגדיין צו פירי שקורין גליצאד"ה: **כספא.** מין עץ העולה צקרקע הים ושמו קוראל"י: **ערי.** ליר"ז שס האינן ואת פרו קורין ציי"ש. דולני. קשטאני"א: **ולי אדיר לא יעברו.** לנחל שעמיד ללאת מצית המקדש: **וו צורני גדולה.** ספינה שקורין דרומוני"ט: **היזי עבדי.** אותה צורני גדולה למאי עביד"א: **חלא.** חול: **עד דשנא.** שוליה שוכנים צקרקעית הים ועודנה נרלית למעלה מן המים דצמקוס שהאלמוגים גדילים צים אין הים עמוק כל כך: **צו אמוראי.** מלומד לשוט צנהרות: **וקטר אטוני דפינסא.** צחילי פשתן שהן קשין לינתק וקושר ראשו אחד צשורש האינן וראשו אחד צצורני: **ושקלי.** הסך גברי חלא דספינתא ושדו לצבראי והיא עולה מתוך המים ועוקרת שרשי האינן: **פרווסא.** פורט"ו צלע"ו וצלשון משנה"ו נמל: **מסקן מרגנייסא.** מקרקעית הים על ידי צו אמוראי: **ומקרייא פרווסא דמשמיהו.** אותה של פרסייס נקראת נמל של מלוכה: **ונקייסי דמס לא נקייסי.** אס צחתי לנקות את העכו"ם משאר עונות לא (א) אנסק מדמס של ישראל: **אף**

- (א) [סנהדרין קח:].
- (ב) תפנית ח: סוכה לו.
- (ג) צ"כ פ. א. [ויאלע ע:].
- (ד) [גני הערוך ע"ש].
- (ה) כפיך מד צ' אמוראי פי גלשון פן ארס נקי ללולצ נמיס אדיריס עד היגע אל חול אטר צקרקע הים].
- (ו) [צס"א:]. רומאי, וכן להלן].
- (ז) ס"א דלכא דליתנהי מיניה, א' ס"א לכל ומאן דשקיל ללשול שקיל. ח]. [צס"א:].
- (ט) ושיין לרף כב:.
- (י) [עירובין מא:].
- (יא) [שם].
- (יב) [שם].
- (יג) [שם].
- (יד) [שם].
- (טו) [שם].
- (טז) [שם].
- (יז) [שם].
- (יח) [שם].
- (יט) [שם].
- (כ) [שם].

הגרות הב"ח

(א) גמ' ציון מנבר אומר ירושלם שמהו איתר רבי יוחנן: (ב) ש"י ד"ה ועבדין ד"ה מידע ידעי דחסר כו': ד"ה ארו דקמי דמס כו' משאר עונות לא אקבה מדמס:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ארבעה מיני אריום וכו' וירושלמי חשיב כ"ה. וכן הוא במג"א שמות פרשה לה:

מוסף רש"י

מבליגא. עץ הוא (סנהדרין קח:).

רבינו חננאל

יטעו, יאמרו כי חסר היה ומפני אסור שבת לא עשו. או מלא שבת וראש חדש בשבת היה. והמשואות בומנן עשו אותן אור ל"ב שהוא לילי לא שהוא אור עיבור. ואקשינן ועבדי בין אמלא ובין אסור, וכי מיקלע כי האי גונא לא יעביד כלל כול'. ופרקינן אפילו הכי אתו למיטעא, יאמרו יתכן שהיה חסר לילי עשו משואות מיום אסור שבת, או מלא היה ולא נבנו מעשות משואות אלא משום אונס שאירע להם. ואקשינן מאי חזית דעבדין אחסר, וליעביד אמלא ולא יעביד אחסר. ופריך אביי משום ביטול מלאכה. כלומר, צריך בכל חודש להביטל יום ל' ויום ל"א, ואם ישנו להן משואות נחברו כי החדש מלא היה, ואם לא יעשו נחברו כי חסר היה, ולעולם אין הדבר מתברר אלא באור היום ל"ב, שאין כן בחסר, (אלא) אם יראו המשואות אור ל"א יודעין שחסר היה, ואם לא יודעין בורקי, מהו בורקי תמן אמרי ברק ברקא אהור מנהרא. ואקשינן עלה וער אחד נאמן, ופרקינן שנייה היא הכא שאתה יכול לעמוד עליו, ואין אדם משקר בכי האי גונא וחש לומר

לעוי רש"י

- פניי"א [פ"י]. ארין.
- תוס' [בו"ש]. עץ אשור.
- ש"י. אשור.
- אולמ"א. בוקצה (עץ).
- צירקו"ה [קישנא]. ארין.
- גליצאד"ה [גליצ"ט]. בלוזיס.
- קוראל"י [קור"ל]. אלמגו.
- לירי"ו [ל"ו]. דנה.
- בר"ש. גירוסים.
- קשטאני"א.
- [קשטאני"א]. עז-ערמונים.
- דרומוני"ט. סוג ספינה.
- פורט"ו [פור"ט]. נמל.

רבינו חננאל

עד דו לעיל ונפיק מנהרא. חכמיא לא מילתא, כלומר דבר זה מתברר. אמר עד אחד נולד לאיש פלוני בשבת, מלין [אותן] על פיו, חשיבה במוצאי שבת מטלילין אותן על פיו. ר' חייא מטליל אפומה ר' תלמי (מאמל) [אימי ר' חייא] על פי נשים דאמרי שמשא הות בסיסתא, מכירי מכירי של עד שירי[ות] חלבה, מהו לחלל עליהן את השבת. שמעין לה מהכא, רבי גוראי אמר מעשה שירי[ות] להעיד על עד אחד באושא, לא שהיו צריכין ל' אלא עילה בקשתי להקביל פני חברי. ומה לקולקל הוה תמן, שהיו אומרים עצרת לאחר השבת, והיו יוצאין עליו מעורב בחוקת שנתקדש. מעתה על ניסן לא יקבילו, אלא מן המידעין, על פי שאר ירחיא יקבלון. אמר רבי יוסי בר בון פ' קולקוליהן מאדר הות, מעתה כן יחא, דכוותיהן לא יקבלון, (דכן) דלית דכוותיהן יקבלון, זו מפני זו. בתנ"י כידע משיאין משואות מביאין כלונסאות של הלמד תורה ומלמדה במקום שאין בו תורה, דומה להדם במדבר, כל דאחי שקיל מיניה. איי להן לעובדי כוכבים שאין להן תורה, שנאמר תחת הנחשת אביא זהב וגו', תחת ר' עקיב' וחיבריו מי מביאין, והיינו דכתיב ונקיית דמס לא נקיתו וגו'.

לעוי רש"י

פניי"א [פ"י]. ארין. תוס' [בו"ש]. עץ אשור. ש"י. אשור. אולמ"א. בוקצה (עץ). צירקו"ה [קישנא]. ארין. גליצאד"ה [גליצ"ט]. בלוזיס. קוראל"י [קור"ל]. אלמגו. לירי"ו [ל"ו]. דנה. בר"ש. גירוסים. קשטאני"א. [קשטאני"א]. עז-ערמונים. דרומוני"ט. סוג ספינה. פורט"ו [פור"ט]. נמל.

לעוי רש"י

פניי"א [פ"י]. ארין. תוס' [בו"ש]. עץ אשור. ש"י. אשור. אולמ"א. בוקצה (עץ). צירקו"ה [קישנא]. ארין. גליצאד"ה [גליצ"ט]. בלוזיס. קוראל"י [קור"ל]. אלמגו. לירי"ו [ל"ו]. דנה. בר"ש. גירוסים. קשטאני"א. [קשטאני"א]. עז-ערמונים. דרומוני"ט. סוג ספינה. פורט"ו [פור"ט]. נמל.

של ארו כול'. עשרה מיני אריום הן, שנאמר אתן במדבר ארו וששה וגו'. איי יתכן כי המלך מביא אריום במדבר, כל דאחי שקיל מיניה. איי להן לעובדי כוכבים שאין להן תורה, שנאמר תחת הנחשת אביא זהב וגו', תחת ר' עקיב' וחיבריו מי מביאין, והיינו דכתיב ונקיית דמס לא נקיתו וגו'.